

Ako by mal vyzerat' bezbariérový prístup na verejných miestach? (Zákon o bezbariérovom prístupe)

V článku o bezbariérovom prístupe na verejných miestach sa dozviete:

- [Koho sa bezbariérovosť týka?](#)
- [Ktoré budovy musia mať zabezpečený bezbariérový prístup?](#)
- [Ako má podľa normy vyzerat' nájazdová rampa?](#)
- [Aké zdvíhacie zariadenia je možné použiť na odstránenie bariér?](#)
- [Ako majú vyzerat' bezbariérové verejné priestranstvá, prístup do MHD, WC a parkovanie?](#)
- [Ako by bariéry riešili vozičkári?](#)

Pri návštevách verejných budov, priestranstiev, reštaurácií, kultúrnych a športových podujatí sa často ľudia s obmedzenou schopnosťou pohybu stretávajú s neprekonateľnými bariérami. Absencia bezbariérového prístupu spôsobuje ťažkosti mamičkám s kočíkmi, seniorom, ale predovšetkým ľuďom na invalidných vozíkoch. Ľudia so znevýhodnením často takéto miesta pre bariéry ani nemôžu navštíviť, neraz musia svoje záležitosti vybavovať priamo na ulici. Čo v tomto smere hovorí legislatíva a ako by malo vyzerat' odstraňovanie bariér?

Koho sa bezbariérovosť verejných priestorov týka?

Odstraňovanie bariér vo verejných priestoroch má v prvom rade pomôcť **osobám s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie vo verejných priestoroch**. Debarierizácia verejných priestorov je základnou podmienkou pre začlenenie zdravotne postihnutých osôb do spoločnosti.

Opatrenia týkajúce sa odstraňovania bariér sa týkajú najmä osôb s poruchou, ktorá negatívne ovplyvňuje:

- **Pohyblivosť:** osoby na invalidnom vozíku a tie, ktoré dokážu chodiť s obmedzeniami alebo potrebujú pri chôdzi kompenzačnú pomôcku (palička, barly a pod.)
- **Zrak:** nevidiaci alebo slabozrakí a ľudia s problémom orientácie v priestore pre poškodenie zraku
- **Sluch:** nepočujúci a ľudia s poškodeným sluchom

- **Dosah a zručnosť:** osoby s chorobami, ktoré ovplyvňujú ich motorické a fyzické schopnosti (napr. svalová dystrofia, choroby centrálného nervového systému)
- **Intelekt:** Osoby s vrodenu alebo získanou poruchou intelektu, ktorá im zabraňuje v orientácii v priestore alebo v chápaní zložitých informačných pokynov

Debarierizácia sa však týka aj **starobných dôchodcov**, často trpiacich slabou formou alebo kombináciou uvedených porúch, ktorí ale zároveň nie sú považovaní za osoby so znevýhodnením.

Debarierizácia verejných priestorov je ďalej prospešná aj pre špecifické skupiny ľudí, ktoré nie sú nijakým spôsobom zdravotne znevýhodnení. Týkať sa to môže mamičiek alebo oteckov s **kočikmi**, osôb prenášajúcich **ťažké bremená** alebo ľudí s **krátkodobou obmedzenou pohyblivosťou** (napríklad so zlomeninami končatín).

Čo hovorí zákon?

Bezbariérový prístup na Slovensku sa riadi stavebným zákonom starým 40 rokov, ktorý však bezbariérovosť nijakým spôsobom neupravuje. V roku 2002 vstúpila do platnosti **vyhláška predpisujúca budovám bezbariérový prístup pre rôzne formy zdravotného postihnutia** (č. 532/200 Z.z. Ministerstva životného prostredia). Nemá však retroaktívny účinok. **Budovy postavené pred vstupom vyhlášky do platnosti sa ňou riadiť nemusia**. Pokiaľ sa ale robia na starších budovách stavebné úpravy, musí už vlastník budovy prihliadať na bezbariérovosť.

Vyhláška stanovuje technické požiadavky na stavby, ktoré využívajú osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie. Konkrétne sa tieto technické podmienky vzťahujú na **všetky verejne prístupné budovy**, ale aj na neverejné, v ktorých sa predpokladá využívanie osobami so znevýhodnením. Sú nimi:

- stavby bytových domov,
- byty a rodinné domy, ak ich má využívať osoba so znevýhodnením,
- stavby nebytových budov v časti určenej na využívanie verejnosťou,
- stavby s chráneným pracoviskom, čiže také, kde sa predpokladá zamestnávanie osôb so znevýhodnením,
- inžinierske stavby v častiach využívaných verejnosťou.

Bezbariérový prístup z miestnej komunikácie a verejnej plochy

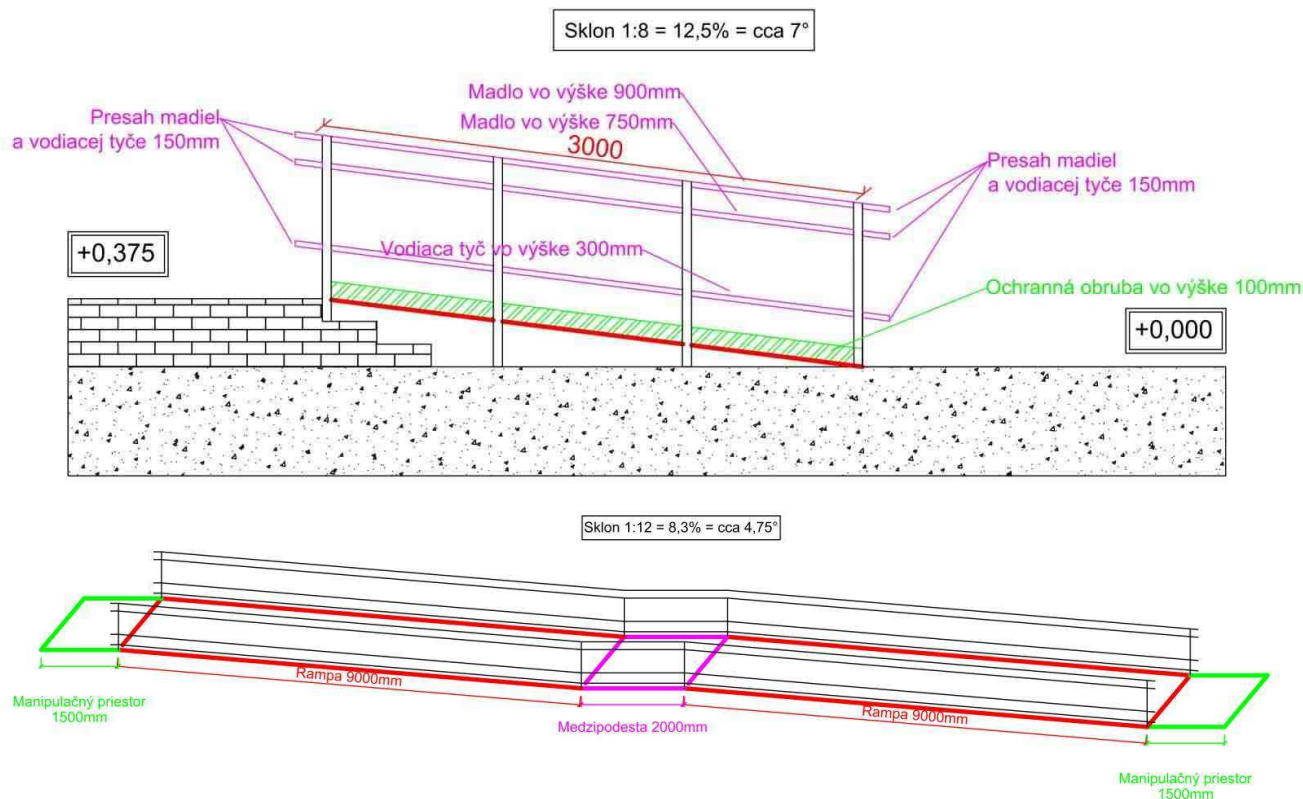
Vo vyššie uvedených stavbách musí byť zabezpečený prístup **aspoň jedným vstupom na úrovni komunikácie pre chodcov** bez vyrovnávacích stupňov, čiže schodov. Pri novostavbách musí byť takto riešený dokonca hlavný vchod. Okrem toho musí byť každý bezbariérový prístup identifikovateľný aj pre osobu so zrakovou poruchou hmatom, prípadne sluchom.

Pokiaľ nie je možné zabezpečiť vstup do budovy na úrovni pozemnej komunikácie, môžu sa zvoliť alternatívy. Na tieto účely slúži nájzdová rampa na vyrovnanie prevýšenia, šikmá schodisková plošina, zvislá zdvíhacia plošina alebo vonkajší výťah.

Nájzdová rampa

Požiadavky na nájzdovú rampu sú presne špecifikované vo [vyhláške](#). Mali by zaručovať, že osoba na invalidnom vozíku alebo sprevádzajúca osoba nemusí vynaložiť nadmerné úsilie pri ovládaní invalidného vozíka:

- Na obidvoch koncoch rampy sa musí nachádzať manipulačná plocha s rozmermi minimálne 1500 x 1500 mm.
- Nájzdová rampa musí mať prejazdovú šírku minimálne 1300 mm.
- Po obidvoch stranách musí byť vybavená držadlom vo výške 900 mm a vodiacou tyčou vo výške 300 mm.
- Odporúča sa zhotoviť aj ďalšie držadlo vo výške 750 mm.
- Držadlá a vodiaca tyč musia mať presah mimo samotnú rampu 150 mm na obidvoch stranách.
- Na obidvoch stranách musí nachádzať súvislá obruba siahajúca do výšky 100 mm, ktorá zabraňuje vybočeniu vozíka, a takisto slúži ako vodidlo pre slepeckú paličku.
- Pozdĺžny sklon rampy môže byť najviac 1:12 (8,3 % = približne 4,75°).
- Rampa dlhšia ako 9000 mm musí byť prerušená medzipodestou v dĺžke minimálne 2000 mm.
- Ak rampa nie je dlhšia ako 3000 mm, môže mať sklon najviac 1:8 (12,5 % = približne 7°). Toto ale neplatí pri stavbách osobitného určenia, ako sú napríklad bezbariérové bytové domy. Vtedy musí mať aj rampa do 3000mm sklon 1:12.
- Prechod medzi rampou a nadväzujúcou komunikáciou musí byť bez výškových rozdielov.

Šikmá schodisková plošina a zvislá zdvíhacia plošina

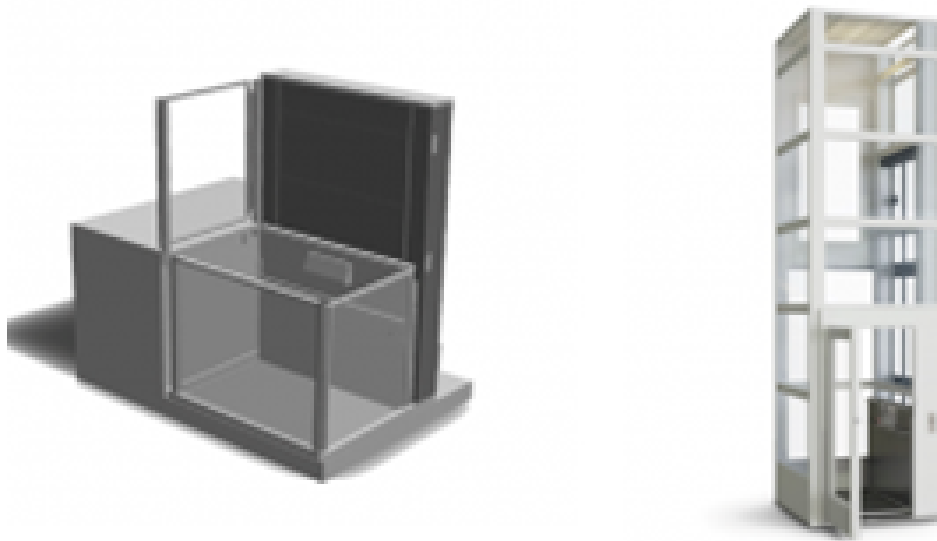
V niektorých prípadoch vo verejných budovách a na verejných priestranstvách nie je možné budovať šikmé nájazdové rampy, pretože by boli príliš dlhé alebo strmé. V takýchto prípadoch je možná inštalácia zvislých zdvíhacích plošín alebo šikmých schodiskových plošín.

Zdvíhacie plošiny dokážu s minimálnymi priestorovými požiadavkami a minimálnymi stavebnými úpravami prevážať osoby so zníženou schopnosťou pohybu na invalidnom vozíku, prípadne na sklopnej sedačke. Tieto zdvíhacie zariadenia sa navrhujú na prekonanie výškových rozdielov v interiéri aj v exteriéri, alebo na prepojenie jednotlivých podlaží. Ovládajú sa tlačidlami priamo na ovládacom paneli na plošine, prípadne diaľkovým ovládačom. Tieto zariadenia musia byť uzamykateľné proti zneužitiu neautorizovanými osobami.

Zvislé zdvíhacie plošiny

Zvislé zdvíhacie plošiny sa spravidla inštalujú v blízkosti schodov. Takáto plošina sa pohybuje po zvislej dráhe a je možné použiť ju do zdvihu 3000 mm bez opláštenia dráhy s tzv. polkabínou, ktorej ohradenie musí byť vo výške minimálne 1100 mm.

V prípade vyššieho zdvihu už musí byť použitá zvislá plošina s opláštením dráhy. Takáto plošina môže byť priechodzia, prípadne môže mať riešené nastupovanie a vystupovanie do tvaru písmena L. Pri použití s polkabínou bez opláštenia sa nemôžu nachádzať stanice priamo nad sebou, pretože vzniká tzv. strižná hrana. Toto samozrejme neplatí pri použití plošiny s opláštením. Užitočný rozmer takejto plošiny pri použití vo verejnej budove by mal byť 1400 x 900 mm. Vďaka tomu má plošina dostatočný rozmer na prevoz osoby na invalidnom vozíku aj so sprievodom. Minimálna nosnosť je 225 kg a rýchlosť takejto plošiny nesmie byť vyššia ako 0,15 m/s.

Šikmé schodiskové plošiny

[Šikmé schodiskové plošiny](#) sa inštalujú priamo na schody pre bezbariérový prístup. Schodiskovú plošinu je možné použiť na takmer akomkoľvek type schodiska (priame schody, so zákrutou, s medzipodestou a pod.). Samotná plošina sa pohybuje po dráhe z vodiacich koľajníc, a tie sú inštalované na samonosných stĺpikoch alebo na stenu budovy. Užitočný rozmer plošiny by mal byť minimálne 900 x 750mm a nosnosť 225 kg. Plošina môže mať sklon 0 – 70°.

Výhodou tohto typu plošín je, že na ich inštaláciu nie sú potrebné žiadne stavebné úpravy, za predpokladu, že v priestore dolnej nástupnej stanice je dostatok miesta na dosadenie plošiny a nastúpenie vodičára na plošinu. V hornej výstupnej stanici plošina spravidla končí svoju dráhu zároveň s posledným schodom, ku ktorému sa vyklopí nájazd.

Vo výške ramien prevážanej osoby sa nachádzajú ochranné tyče, ktoré sa musia pri nastupovaní a vystupovaní vyklopiť dohora. V dobe nečinnosti je plošina zaklopená na bočnej strane schodov a neprekáža chodcom v používaní

schodov.

Verejne prístupné budovy, verejné priestranstvá a inžinierske stavby

Bezbariérový prístup do verejnej budovy musí byť takisto zabezpečený na úrovni chodníka alebo cesty. Pokiaľ to nie je možné zabezpečiť, môže sa tiež použiť na prekonanie prevýšenia nájazdová rampa alebo schodisková plošina, prípadne výtah. Pri stavbe s výtahom alebo schodiskovou plošinou musí byť prístup k takémuto zdvíhaciemu zariadeniu zabezpečený **na každom podlaží, ktoré je verejne prístupné.**

Prechody cez cestu

Vstup na cestu pre motorové vozidlá je z pohľadu vozíčkára **obzvlášť kritickým miestom**. Osoba na vozíku je totiž z idúceho auta horšie viditeľná ako vzpriamený chodec a jej reakcie v prípade núdze sú z dôvodu zníženej pohyblivosti tiež obmedzené.

Preto sa na miestach so zvýšenou frekvenciou osôb so zníženou schopnosťou pohybu a orientácie inštalujú samoobslužné semafony s upravenou dĺžkou intervalu. Takýto prechod musí byť vybavený aj zvukovou signalizáciou a ovládanie signalizácie musí byť vo výške od 900 – 1200 mm.

Novovybudované prechody z pešej komunikácie na vozovku musia mať šírku minimálne 1300 mm a sklon maximálne 1:8. Zvislé prevýšenie je síce pre vozíčkárov nežiadúce, ale je vyhláškou povolené, maximálne ale môže mať 20 mm.

Na chodníku a vstupe na priechod sa musí nachádzať **signálny, varovný a vodiaci pás**, ktoré majú odlišný povrch, aby boli vnímateľné aj pre nevidiacich pomocou bielej paličky alebo nášľapom.

Bezbariérový prístup v hromadnej doprave

Nástupištia hromadnej dopravy musia byť označené farebne **kontrastným varovným pásom a charakteristickou povrchovou štruktúrou**, napríklad výstupkami vo výške 3 – 5 mm. Varovný pás musí byť vnímateľný nášľapom, bielou paličkou alebo zvyškami zraku.

Umiestnenie takéhoto varovného pásu závisí aj od druhu dopravného prostriedku. Pri autobusovej a električkovej hromadnej doprave musí byť doplnený aj o signálny pás. Pri železničnej doprave stačí samotný varovný pás.

Miesta vyhradené pre vozičkárov na kultúrnych a športových podujatiach

Vyhláška upravuje aj to, koľko percent miest v hľadisku má byť vyhradených pre vozičkárov v kultúrnych stánkoch a športových halách. Napríklad v hľadisku budov pre kultúru a verejnú zábavu to musí byť 1 percento (najmenej 2 miesta) z kapacity sedadiel. V hľadisku športovej haly to musí byť minimálne 5 promile. Takéto bezbariérové miesta musia mať pôdorysné rozmery najmenej 1000 x 1200mm a musia byť úplne rovné.

Bezbariérové WC

Vo verejne prístupných budovách musí byť takisto **minimálne jedna záchodová kabínka** určená pre osobu na vozíku dostupná bez architektonických prekážok. Pri väčšom počte kabínok musí byť na každých 10 kabínok jedna s bezbariérovým prístupom vyhradená pre invalidov.

Ak je záchod pre invalidov priamo dostupný z verejného priestoru – čiže spojovacej komunikácie alebo haly – nemusí byť oddelený zvlášť pre mužov a pre ženy.

Bezbariérové parkovanie a občianska vybavenosť

Bezbariérové opatrenia sa týkajú aj ďalších verejných priestorov. Napríklad označené parkovacie plochy musia mať aspoň 4 %, resp. **minimálne jedno parkovacie miesto pre invalidov**. Adekvátne označené parkovacie miesta musia byť čo najbližšie k vstupu do príslušnej budovy. Šírka jedného parkovacieho miesta musí byť minimálne 3500 mm.

Bezbariérový prístup musí byť zabezpečený aj k verejným poštovým schránkam, bankomatom alebo aj telefónnym automatom. Vyhláška takisto upravuje bezprekážkový prístup pre osoby so znevýhodnením na verejné plochy ako sú napríklad parky, mestské sady alebo nekryté športoviská.

Všetky verejné miesta a priestranstvá, ktoré spĺňajú tieto technické podmienky, musia byť označené **medzinárodným symbolom prístupnosti**:

Medzinárodný symbol bezbariérovej prístupnosti je štvorec modrej farby, na ktorom je bielou čiarou vyobrazená postava hľadajúca vpravo a sediaca na vozíku pre invalidov.

Bezbariérové byty a rodinné domy

Špeciálnymi pravidlami sa riadia bytové domy, byty a rodinné domy, v ktorých sa predpokladá užívanie osobou so znevýhodnením, čiže bezbariérové bytovky a bezbariérové rodinné domy. Ide o tzv. **stavby osobitného určenia**.

V takýchto stavbách musí byť osobám so zníženou schopnosťou pohybu a orientácie prispôbený nielen vstup do budovy, ale aj šírka vnútorných komunikácií v budove. Musia byť vyhotovené tak, aby boli vozičkárom prístupné všetky spoločné priestory, čiže napríklad práčovňa, sušiareň, žehliareň, pivnica, atď.

V bytových jednotkách potom musia byť adekvátne prispôbené obytné miestnosti, šírka a usporiadanie spojovacích priestorov v byte, rozmery príslušenstva, zabudovaného bytového zariadenia alebo hygienických zariadení.

Zákon o bezbariérovom prístupe upravuje aj svetlú šírku dverí, ktorá v takejto budove nesmie byť menšia ako 900 mm. Dvere dokonca musia byť vo farbe kontrastnej k farbe stien. Takisto parapet okna nesmie byť vo výške viac ako 700 mm od podlahy a okná sa nesmú pri vyklopení otáčať vo vodorovnom smere, a zároveň zasahovať mimo priestoru parapetnej dosky. Prahy sa v bezbariérových bytoch môžu nachádzať, ale nesmú mať výšku viac ako 20 mm a musia byť oblé.

Ako by to riešili vozičkári

Aj keď aktuálne platný zákon o bezbariérovom prístupe pomerne dosť jasne definuje jednotlivé oblasti bezbariérovosti na verejných miestach, praktické skúsenosti vozičkárov ukazujú, že pre naozaj účinné odstraňovanie bariér je dôležitý aj **obyčajný záujem zo strany ľudí bez hendikepu**. Stačí snaha hľadať a ponúkať riešenia a dať aktívne najavo, že problémy spôsobené bariérami dokážeme spoločne prekonať. Nie všade je zabezpečená dokonalá bezbariérovosť, a práve v týchto prípadoch môžu pracovníci vo verejných budovách pomôcť svojim záujmom.

Napríklad **na úradoch** sa niektoré veci dajú vybaviť aj inde, ako v ťažko dostupnej kancelárii konkrétneho úradníka. **Na kultúrnych a športových podujatiach** veľmi pomôže zreteľné nasmerovanie k miestam s bezbariérovým prístupom pre imobilných.

V reštauráciách môže vozičkáre dostať na stôl diskretný privolávací zvonček, ktorým si privolá v prípade potreby pomoc. Stôl s výškou 80 cm umožní pohodlný prístup s vozíkom. Ľudia s poruchou jemnej motoriky zase ocenia na stole viac obrúskov na zakrytie oblečenia a utretie. A vďaka vlhčeným obrúskom na ruky môže vozičkáre vynechať zbytočnú návštevu toalety pred alebo po jedle.

Bezbariérový prístup do budov podľa normy hovorí o tom, že nájazdová rampa má mať sklon v pomere 1:12, optimálny sklon rampy pre vozičkára je 1:20. Pri nižších prekonávaných výškach to nie je veľký problém zabezpečiť. Ak nie je možné inštalovať nájazdovú rampu pre veľké rozmery, alebo napríklad zdvíhaciu plošinu pre vyššiu cenu, dá sa použiť aj dostupnejšie riešenie v podobe schodolezu.

Významne pomôžu aj detaily. Umiestnenie pákových kľučiek vo výške 75 – 85 cm namiesto guľatých, priestory bez zbytočných dverí, schodov, klenutých zárubní, nábytku, ľahko odsúvatelné stoličky.

Na WC sa vozičkárovi oveľa jednoduchšie ovládajú posuvné dvere namiesto krídlových a ideálne je, keď sa nezamykajú – nie je nič horšie, ako keď vozičkáre

potrebuje ísť na toaletu a namiesto jej použitia musí začať hľadať kľúč. Aj do štandardného WC sa dá umiestniť sklopné držadlo, umývadlo bez skrinky zase umožní vozičkárovi zasunúť do priestoru pod ním kolená. Vodovodné batérie, sušiče rúk a dávkovače mydla sa dajú tiež umiestniť tak, aby boli ľahko dostupné aj pre vozičkárov. V zrkadle sa rád uvidí a upraví aj vozičkár, nemusia byť viditeľné len pre stojacich.

Vozičkári trávajú veľa času tým, že zisťujú informácie o bezbariérovosti miesta. Umiestnenie obyčajných **symbolov prístupnosti výrazným a jasným spôsobom** značne uľahčí ich hľadanie či už priamo na mieste (pri vchode, na WC, na miestach určených pre vozičkárov), alebo na internete (na webe alebo na sociálnych sieťach – zreteľnou ikonou na titulnej fotke).

Od roku 2010 sa už používa aj **symbol tzv. aktívneho vozičkára**. Jeho použitie vyjadruje rešpekt voči vozičkárom, ktorí sú často aktívnejší ako zdraví ľudia.

Legislatíva spojená s riešením debarierizácie verejných priestorov na Slovensku je v platnosti mnoho rokov. Skúsenosti ľudí, ktorí sa musia každodenne s bariérami potýkať, však hovoria, že jej dodržiavanie je mnohokrát nedôsledné a tlačené do úzadia. Pre ľudí s obmedzenou pohyblivosťou nie je nič horšie ako pocit, že ich potreby sú na obtiaž a ostatným spôsobujú problémy. Preto by sme sa mali k odstraňovaniu bariér postaviť ako k činnosti, ktorá je samozrejماً a všeobecne prospešná.

Navrhovaním bezbariérovosti by sa mali zaoberať odborníci, ktorí majú mnoholeté praktické skúsenosti s odstraňovaním bariér a berú do úvahy aj detaily, ktoré nie sú dané legislatívou, a pritom nič nestoja. Okrem "papierového" odstránenia bariéry treba riešenia navrhovať tak, aby splnili svoj hlavný účel: **Prístup do verejných budov a priestranstiev musí byť bezproblémový a ľahko použiteľný pre samotných vozičkárov.**

Zdroj: ridop.sk